

ገጽ 2
ሀገራችን...

ገጽ 3
መጽሐፍ ሀገራችን...

ገጽ 4
በጽሑፍ ምክር ቤት...

ገጽ 5
ፊት ለፊት...

ገጽ 7
በጽሑፍ ምክር ቤት...

ማእከል ትካላዊ ብቅዓት ኤርትራ፡ አብ መደባት 2023 ዘትዩ

ማእከል ትካላዊ ብቅዓት ኤርትራ፡ አብ መደባት 2023 ዘትዩ...

ኣብ መደባት 2023 ዘትዩ...

ኣብ መደባት 2023 ዘትዩ...

ኣብ መደባት 2023 ዘትዩ...

ተካላዊ ብቅዓት ኤርትራ፡ አብ መደባት 2023 ዘትዩ...

ልዕሊ ፍርቂ ሚሊዮን ዩ.ዲ. 95 ሺሕ ዶላርን 60 ሺሕ ናቕፋን ተወፍዩ

ኣብ ወጻኢ ወጻኢ ዘገለጹ...

ኣብ ወጻኢ ወጻኢ ዘገለጹ...

ኣብ ወጻኢ ወጻኢ ዘገለጹ...

ኣብ ወጻኢ ወጻኢ ዘገለጹ...

ኣብ ወጻኢ ወጻኢ ዘገለጹ...

አብ ሆስፒታል ሓሊበት ናይ ቃጽሎ መብጣሕቲ ይካየድ ኣሎ

ኣብ ሆስፒታል ሓሊበት ናይ ቃጽሎ መብጣሕቲ ይካየድ ኣሎ...

ኣብ ሆስፒታል ሓሊበት ናይ ቃጽሎ መብጣሕቲ ይካየድ ኣሎ...

ኣብ ሆስፒታል ሓሊበት ናይ ቃጽሎ መብጣሕቲ ይካየድ ኣሎ...

ተጋዳላይ ሌ/ኮሎኔል ተኪኤ በርህ (ጓህራይ) ተሰዊኡ

ተጋዳላይ ሌ/ኮሎኔል ተኪኤ በርህ (ጓህራይ) ተሰዊኡ...

ሀርመት ልቢ - ልቢ አብ ሓደ ደቂቅ እትህቦ ብዘካኑ ትርጉሙ ማለት እዩ፡ እቲ ግብር ትርጉሙ ልቢ ካብ ሰብ ናብ ሰብ ይፈላእ እዩ፡ አብ ሰባይቲ/ተካ ምስ እንህሉ እቲ ትርጉሙ ክወርድ እንህሉ፡ አብ እንጉሳዊነት ደማ ይፈላእ፡

ሓደ ሰብ ግዳን ትርጉሙ ልቡ ብኸመይ ከንብቦ ከም ዝክኸል ምናዓዊ - ግዳን-ኣ-ኣንጻሊ እዩ፡ ምክንያቱ ትርጉሙ ልቡ ምልክት ጥፍኣን ዝተፈለፈ ዓይነት ሕመምታን ስለዘኾነ፡ ትርጉሙ ልቡ ቀንዲ መሓሰሪ ጥፍኣ ልቡ እውን እዩ፡ ትርጉሙ ልቡ - ጽቕጢ ደምና ስርዓት እስከንፋሳናን መቐነት ሰብነትናን ምልላይ ይገብዮ፡

መደሃኒት ብዘክሊ ግዳን ምስ እንኸውን እውን ግዳን ሀርመት ልቡ ተደጋጋሚ ብምልኮ - ንኣኳም ክንሕብር ኣንጻሊ ምዃን ኣይጸገምን፡

ዕድመ ወዲ ሰብ - ለውጢ አብ ሀርመት ልቡ ስርዓት ትርጉሙን ከምልክት ከም ዝክኸል፡ አብ ኒው-ባርክ ሕመም ኣመሪካ ዝርከቦ ዲፕሪሲኒቲ ሕክምና ኣብ ጸብጻብ ኣሰሪጾም ኣሉ፡ ብዘወግዱ፡ ሀርመት ልቡ ከታታት ትርጉሙ ልቡን ፕሕታት ልቡን ዝተፈለፈ ጥፍኣ ጽግዓትን ከምልክት ከም ዝክኸል እቲ ጸብጻብ የጽር፡

ምምዘል ግብር ትርጉሙ ልቡ

ግዳን ሀርመት ልቡ ምልክት ትርጉሙ/ሪምታ ልቡ ምናዓዊ የደህ፡ ትርጉሙ ልቡ ኣብ መዓዋቦ ጉዳን ኣድ፡ ኣብ መሃሪ ከርናዕ ኣድ፡ ኣብ ክሊን፡ ኣብ ኣፍ-ልቡን ኣብ ሳላዊ ክፍል እግርን ክኸንቦ ግዳን፡

ምምዘል ግብር ትርጉሙ ልቡ ንሪምታ ልቡ ብዝኮ ኮሓ ሓዲሊ ሀርመት ዝፈውጡ ከታታት እዩ፡ ኣብ ልቡ ዝርከቦ ምምዘል፡ ንሪምታ ልቡ ክፍል ግደን እዩ፡ ብደግገዝና 'ኣሪዳምያ' (arrhythmia) ይባላል፡

ምምዘል ግብር ትርጉሙ ልቡ ከጋዋም ዝክኸል፡ ግርመት ልቡ ዘምዘልን ዝክኸልን ብኣላክት-ሪዊ ተዘብታ ዝክፈር

ሀርመት ልቡ

ሪምታ ብዘበኣ ምስ ዘይሰርከ እዩ፡ እዚ ደማ ነታ ልቡ፡

+ ቀቀልጢፋ ኮምፕላክሪም ይከብረ፡ 'ታካሮርዲያ' (tachycardia) ይባላል፡

+ ኣብ ምህሪም ኮም እትዱግቲ ይከብረ፡ 'ፕሪምቲር ኮንትራክሽን' (premature contraction) ይባላል፡

+ ክብን ለብቕን ሀርመት ኮምፕላክሪም ይከብረ፡ 'ፊብሪላሽን' (fibrillation) ይባላል፡

ምምዘል ግብር ትርጉሙ ልቡ ኣብ ዋሕዚ ደምን ሕምብታት ደምን ምስ የሰብ እዩ፡ ኮምዚ ምስ ዝኸውን ኣብ ልሳሊ ሓንጻራ ሳብኣን ካልኣት ኣገደስቲ ኣታላትን ህሎ ከወርድ ይክኸል፡

ምምዘል ግብር ሪምታ ልቡ እናነሓ ኣብ ዝኸደሉ እዋን ግዳንታት ብዘበኣ ክከሃይድ ክሰብ ዘይትክእሉ ህም ዝህቡ ምልክታት ከተርኢ ትክክል ኢኹ፡ ግዳን፡

- * ቃዝ ኣፍ ልቡ፡
- * ጽም እስከንፋሳ፡
- * ድኻምን ምልክታውን፡
- * ሃለዋት ምጥፋኡ፡
- * ርሽፍ ምልክት ምርጽን እዩ፡

እም ልዓሊም ዝተሰኹሉ ምልክታት ምስ ዝህልዎ ብቅልጠፍ ናብ ሕክምና ክከከይድ ከም ዘህነ ዘርዶ እዩ፡

ምምዘል ግብር ትርጉሙ ልቡ ዝተፈለፈ ሰባይቲ ኣለዎ፡ ምናልባትውን እቲ ሰባይ ሕክምናዊ ኣታላቲ ስኩሪምሪኦውን ተወርኻውን ክኸውን ይክኸል እዩ፡ ነቲ ሰባይ ዘይፍለጡ እውን ክኸውን ይክኸል፡

ብተደጋጋሚ ፊውሲ ርኽቢ መደሃኒት ብዘካከሉ ምውሳይ ኣብ ግሉ ሰባይ ምምዘል ግብር ሪምታ ልቡ ከሰብ ይክኸል እዩ፡ ልዑል ጽቕጢ ደም ምናዓዊ ተባሂሉ ዝውሰድ መደሃኒት፡ ንቓዘፍቲ፡ ቁጥቦ ኮምፕራውን ሰዓል ምናዓዊ ተባሂሉ ዝውሰድ ብዘካከሉ

ሱሌማን ኣሕመድ

ሀርመት ልቡ

መደሃኒት . . ወዘተ ምምዘል ግብር ሪምታ ልቡ ከኸተል ይክኸል እዩ፡

ኣብ ዋሕዚ ደም ዝክፈር ምምዘል ግብር ሪምታ ልቡ የሰብ እዩ፡

ጽምእት ሰብነት/ደርቀት፡ ሰዓት ድቃይ ሕም ሸር . . ወዘተ ዝኣመሰሉ ጥፍኣ ጽግዓት ምምዘል ግብር ትርጉሙ ልቡ ከኸተሉ ይክኸሉ እዮም፡

ግሉ ግዳንታት ከታታት ኣብሰራ፡ ምምዘል ግብር ሪምታ ልቡ ዘህቡ ኣለዎ፡ ግዳን፡

= ከብድ ምውሳዝ ኣታላት (ብኣላይ ካብ ግዳን ግሉ ምስ ዝኸውን)፡

= ዘደግገዝ ምጥፋኡ፡

= ኮም ምክንያቱ ሰባይ ሓዘን ፍርሕን ዝኣመሰሉ ወሽጥዊ ስምዒት፡

= ልሳሊ ግዳን ኣልኣዊ መስተን ሺጋራን እዮም፡

ጽቕጢ ደም vs ሀርመት ልቡ

ሀርመት ልቡ ካብ ጽቕጢ ደም ዝተፈለፈ እዩ፡ ጽቕጢ ደም ደም ብመሃን መናድቕ ሕምብታት ደም ክተልፍ ዘርዶ ሓዲሊ እዩ፡ ልዑል ሀርመት ልቡ፡ ልዑል ጽቕጢ ደም ዘመልከት ክኸውን ግደን ኣይኣታን፡ ምውሳዝ ኣታላት ኣብ እኩይደሉ እዋን ሀርመት ልቡ ክቅልጥፍ ግደን እዩ፡ ኣብዚ፡ ሕምብታት ደም ብዘካከሉ ደም ከውሳዙ ናይ ግደን እዩም ዝምጠጠ፡

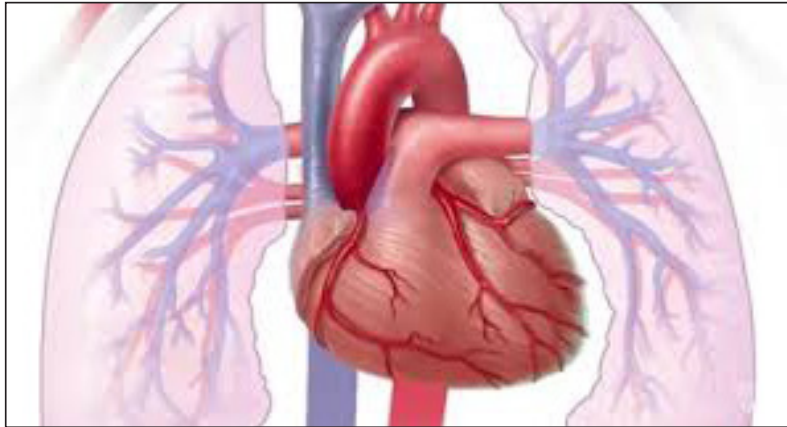
ትርጉሙ ልቡ ብኸመይ ንሕዞ?

ትርጉሙ ልቡ ብዝጸር ኣብ መዓዋቦ ጉዳን ኣድ (ብኣላይ ደማ ኣብ መዓዋቦ ግዳይ ግዳይ ኣዳበሮ)፡ ኣብ መሃሪ

ከርናዕ ኣድ፡ ኣብ ክሊን፡ ኣብ ኣፍ-ልቡን ኣብ ሳላዊ ክፍል እግርን ክኸርኽቦ ይኣል፡ ነቲ ኣብዚ ዝተሰኹሉ ክፍሊ ኣንገርኽቦ ሀርመት፡ ኣብ ወሽጢ ሓደ ደቂቅ ብምቕጻር/ብምልኮ ሀርመት ልቡ ክኸፈልጥ ይኣል፡

ሓደ ሰብ ቅነሶ ትርጉሙ ልቡ ክልክዝ ክክጸግርን እንተኾይነ፡ ኣብ ግዜ ተካ ወይ ዕርፍቲ ግዜ መስተን ሀርመት ልቡ ክፈልጥ ይግብዮ፡ ካብ ድቃይ ምስ ተከራብርካ ወይ ናብ ግራት ቅድሚ ምድያብ ኣብ ዘሎ ግዜ ሀርመት ልቡ ክኸልክዮ ይኣል፡ መሃሪ ሀርመት ልቡ ምልክት ግዳን ግዳይ ናይታ ኣንጻር ኣድ ብኣዳበሮን ብዘክፍ ጨጠዋ ብምሓዝ ግዳይ ተምታ (pulse) ክኸወዝ ይግብዮ፡ ኣብዚ ብግዳ ናይ ኣመልኮቲቶን ግዳይ ግዳይን ኣዳበሮን ነቲ ኣብ ጉዳን ኣድካ ዘሎ ናይ ደም ሰራወር ጽቕጢ ግን ብዘካከ ክክፈርኩ ክክፈርኩ የደሊ፡ ብደሕሪብ፡ ግዳይ ካልኣት ነቲ ካብ ወሽጢ ዝመጽእ ሪምታ (pulse) ትክክር፡ ናብ ደቂቅ ክክቅደር ደሜ ብፊ ተርብቲ፡ እቲ ግብር ሀርመት ልቡ ኣብ መሃን ካብ 60 ክኸብ 100 ትርጉሙ ኣብ ደቂቅ

ክኸውን ኮም ዘለዎ እዩም ዝበዘኩ ሓዲም ዝሞምሉ፡ ድኽ-ግምገማ ግሉ ሰባይ ካብዚ ዝተሓተ ወይ ዝሞል ክህልዎም ይክኸል እዩ፡

ሀርመት ልቡ ብኸመይ ክፍሉ ይክኸል? ምውሳዝ ኣታላት፡ ግርመት ልቡ ክፍል ኮም ዝክኸል ርዳኣ ኮይነ፡ ካልኣት ነቲ ሀርመት ልቡ ኮም ዝውሰኽ ወይ ኮም ዝኸደል ዝዘሎ ግራት ምጥቃቲ፡

* ከታታት ኣፍር - ሀርመት ልቡ ምስ ክለማይ መቐነትን ደረጃታት ጠልን ክብን ለብቕን ክከል ይክኸል እዩ፡

* ደው ምልኮ - ኮም ኣልኣ ጸሕፊ ደው ምስ እትብል ክኸብ 20 ካልኣታት ሀርመት ልቡ ክኸውን ግርኡ እዩ፡

* ከታታት ስምዒት - ወጥርን ፍርሕን ሀርመት ልቡ የወሰኽ እዩ፡ ኣዚኹ ኣብ እትከሰስ ወይ እትተርብብ እዋን ሀርመት ልቡ ደውሰኽ እዩ፡

* ግዳን ሰብነት - ከኸንን ልሳሊ ግብር ክከደት ዘለዎምን ሰባይ ዝይዳ ሀርመት ልቡ የመዘገብ፡

* ፍውሎ - ግሉ ግዳይትን ኣፋውሰ ሀርመት ልቡ ክኸደሉ እንህሎ፡ ግሉ መደሃኒት ደማ ኮም ዝውሰኽ ይከብዮ፡

* ካራንን ህቲፕቲ - ቦታ ሻሪን ልሳሊ መስተን ሀርመት ልቡ ኮም ዝውሰኽ ይከብዮ እዩ፡ እንተኣይ ምትኣኽ ሺጋራ፡

መሃሪ ሀርመት ልቡ ምስ ዕድመ እውን ይፈላእ እዩ፡ ብሮጽ፡ እቲ ዝሞል መስተን ሀርመት ልቡ - ፍልልይ ኣብ መሃን 220ን ዕድመ ናይቲ ሰብ ክዝግድ ይኣል፡ ንኣብነት ሓደ 20 ዓመት ዝወደማሉ ሰብ መሃሪ ሀርመት ልቡ ናቲ - ካብ 100 ክኸብ 170 ትርጉሙ ኣብ ደቂቅ ክኸውን ይክኸል እዩ፡ ዝሞል ሀርመት ልቡ ግድ ብዘካከ

ግዜ ዘይግብር እውን ክኸውን ይክኸል፡ ክኸብ 200 ኣብ ደቂቅ ይከደስ (220 - 20 ማለት እዩ፡)

ግብር ሀርመት ልቡ ዝህል ክክደይ እዩ?

ግብር ሀርመት ልቡ ዝህል፡ ኣብ መሃን ካብ 60 ክኸብ 100 ሀርመት ኣብ ደቂቅ ይልኮ፡ እዚ ቁጽሪ ክፈላል ይክኸል እዩ፡ ሀርመት ልቡ ምልክት እቲ ዝህል እዋን ካብ ድቃይ ኣብ እንገራሊቲ ዘሎ ሰዓታት እዩ፡ ሀርመት ልቡ ክክልክዕ እንህሎ እኩይደ ዘዩ ግዳንታት ኣብ ምዃን ክኣቲ

ይግብዮ፡ ሓደ ሰብ ይንቀሳቀስ እንተከደሉ፡ ልቡ ዝተሓተ ደም እዩ እትጭግገሉ፡ እዚ ማለት ኣብ ተካ ወይ ዕርፍቲ ዘሎ መስተን ሀርመት ልቡ እትልክዱ ግዜ እዩ፡

ሓደ ሰብ ደቂቅ ወይ ኮፍ ኣሉ እንተከሉ፡ ሀርመት ልቡ ኣብ ደቂቅ ካብ 60 ክኸብ 100 ይከደስ፡ ሀርመት ልቡ ምስ ዘህነ ከታት-ኣምሮ፡ ጽቕጢ ተደራሽንውን ይፈላእ እዩ፡

ግብር ሀርመት ልቡ ብኸመይ ንሕዞ?

ልቡ ብዘዋወቅታት ዝሃግዳት ኣታላ እዩ፡ ቢ ደማ ቦቲ እትከደዶ ምውሳዝ ኣታላት ኣዚዮ እታ እትጸሉ፡ ዝበዘኩ ምውሳዝ ኣታላት ተካይድ እንተኾይነ ድልድልቲ ትኸውን፡ ልዑል ኣታላይ ብቅዓት ሰዓትውን እዩ፡

እዋን ተካ ወይ ዕርፍቲ ዝተሓተ ሀርመት ልቡ ይህልዎ፡ ሓደ ሰጋርቲ ኮም ኣብነት እንተርኢና፡ ኣብ ግዜ ዕርፍቲ ልቡ ኣብ ደቂቅ ትኸቲ፡ 40 ሳኒ ክትሃርም ትክኸል፡ ምክንያቱ ጭዋዳታት ልቡ ኣዚም ተረፈንን ብዘደንን ብምዃናም ልቡ ደም ክከጭግገሎ ብዘካከ ጸሐ ወይ ምክሰቕስ ኣድልዎ፡

ሀርመት ልቡ ግብር ኮይነ ክቅጽል፡ ከታታት ኣመዋዝና ኣንጻሊ ምዃን ክኣሊታት ይገልጻ፡ ግሉ መጽናዕትታት ኮም ዘመልከትዎ ዓላ ምምጋብ ዘወትሩ ሰባይ ትከት ግዳን ሀርመት ልቡ ኣለዎም፡ ካብ ኣልኣዊ መስተን ምትኣኽ ሺጋራን ናጻ ምዃን ሀርመት ልቡ ኮም ዘተደል ክገዝዎም ኣይግብዮ፡

ልዑል ሀርመት ልቡ እንታይ እዩ?

ልዑል ሀርመት ልቡ - ብኣላይ ቀጻሊ ምስ ዝኸውን ፕሕታት ጥፍኣ ኣዚዮ ሓደጽ ምዃን ምስተባዕል የድሊ፡ ሀርመት ልቡ ዝሞል ቦራቲ ኮምዚ ምምልክት ዝከፍብ ሓደ ኣግብ - ዕድመኻ ካብ 220 ምውል እዩ፡ ንኣብነት ወዲ 40 ዓመት እንተኾይነ ሀርመት ልቡ ልዑል ኣሎ ክትብል 180 ኣብ ደቂቅ ክኸውን ኣለዎ፡ ወዲ 50 ዓመት ደማ ሀርመት ልቡ ልዑል ክትብል 170 ኣብ ደቂቅ ክኸውን ኣለዎ፡

ብዘገዝ ምልክት ሀርመት ልቡ መስተን ትጭግቅ?

ግርመት ልቡ ክልሰሉ ዝክኸሉ ሓዲሎ ርጅሐታት ኣለዉ - ካብ ምውሳዝ ኣታላት ክኸብ ካራን ዘለዎ መዘብታት ብዘካከሉ ምውሳይ፡ ብሸገኪ ጥፍኣ ጽግዓትውን ሀርመት ልቡ ክልሰል ይክኸል እዩ፡ ብሸገኪ ጭንቀትን ወጥርን እውን ይፈልል እዩ፡ ስለዚ ዘይግብር ሀርመት ልቡ ከተሰተብል ኣብ ዘጀመርኩ እዋን ብቅጽበት ናብ ሕክምና ክከከይ ኮም ዝገዝብ ሓዲም የገዝብ፡

ብዘይካ ሰቲይ መዓልታዊ እትሕተም ጋዜጣ

ዋና ኣሰናዳኢ
ኣሰናዳ ተኽለማርያም

ምክትል ኣሰናዳኢ
ብርሃነ ምሕረት-አብ

ቁ.ስ 116266 / 201820(2220)

ቦርድ ምስንዳኢ
ዮሴፍ ሃይለማርያም
ምሉእ-ብርሃን ሃብተ-ገብርኤል
ተስፋ-ኣለም የማን
ተስፋ-ልደት መብራህቱ

ቁ.ስ 201820 (2214)
ፋክስ. 127749 - ቁ.ሳ.ጸ. 247

ሰይ-ኣውት
ትንሱ-ኣ ፍሰሃዩ
ሳምራ-ዊት ሃብተ

ቤተልጃም ታደሰ
ፍርቱና ኤፍሬም

ምዝርጋሕ ጋዜጣ
ቁ.ስ.200454-07121322
ምልክታ
ቁ.ስ. 125013 - ቁ.ሳ.ጸ. 1284

በህልን ስነ-ጥበብን

ኢፍረም ሃብተጽዮን

ስምዖን ወልደሚካኤል

መጽሐፍ “ሓደ ዛንታ” ብላግ ገብረጸላሳ ሃይሉ ብ1927 ተጻሕፋ ኣብ 1950 ንሕገ-መንግሥት ዝተቐበሉ ካብዘን ፈላጊት ብደረጃ ኣፍሪቃዊ ቋንቋ ዝተጻፈ መጽሓፍቲ እዩ። ንወልቁ ዛንታ ትኣቦ መድሃኒ ኣለዎ ምስቲ ኣብቲ እዋን መዋዕሉ ኢጣልያ ዝጠረጸዋ ሕብረተሰብ ኣርገራ ኣጣሊፋ መዋዕሉዊ ሰብረኛ ኣብ ሂወት መንግሥታትን ወለደን ፈጠርዎ ዝጠረ ተጽዕኖ ኣተዘገብ ልብወለድ እዩ። መጽሓፍ “ሓደ ዛንታ” ልብወለድ እኳ እንተኾነ፡ ባላዊ ማሕበራዊ ቁጠባዊ ደረጃ ምሃቡ ኣውራ ኩሉ ስነ-ኣገራዊ ኣቃውማ ሕብረተሰብ ኣርገራ ኮመይ ኮም ዝጠረ ቅጂላ ብጠራዊ ኣዘናቅዎ እንግልጽ ደርሰኩ እዩ።

ብዘወግዝ፡ ቋንቋ ትግርኛ ካብ ተጠሊ ኣብ ኮም ዝገደሐ እተርእ መጽሓፍ እዩ። ንኣብነት ደረጃ ምሃቡ ሕብረተሰብ ኣርገራ ኮመይ ኮም ዝጠረ ካብቲ ኣይይ ተኻኣ ወደን ዝሰደሰን ሰሌ ምስ ረኣዮ ዝሃሉ ክገርጽ ንክኣል፡ እተን ኣይ “ኣብ መጀመርያኡ ዓይነት ምዃን ስሌን ኮሞይ ባልክ ገጽ ሰብ ኣብ ወጃቱ ኮሞዝኡ ኣይፈልጥን ነቲ ኮሞ ኮሞት ሕልሚ ኣግባር ተቂ ኣይመሰኸን” ይብሉ።

ኮሞቲ ኣብ ሕብረተሰብ “ኮም ይመርኮ ጥዋፍ ዩባር” ዝበል እተን “ትኣቦ መድሃኒ ኣለዎ ኣልኩም ስመዓይ” ዝበል ኣይይ ተኻኦ ቅድሚኡ ተመሽተ ደቡን “እዚ ተጻጻፊ” ሞይቶመን እዩ። መጠን ሞት ሸላት ኣገደ ኣብኩኩኪ ምዃኡ ዘደኣ እዩ። “ጽዮ ዘጸሐፈ ኣይወላደተን” ዝበል ብሂል ሕብረተሰብ፡ እቲ እዋን ንኹል ዕድመ ቁልሕት ሰጢሮም ናብ ኩነትናን ንኣሰብን ክገደሑ ኣጸጋሚ ምዃኡ ዩርኢ።

ባላዊ ሕብረተሰብ ኣርገራ፡ ሰብነት ናይ ሓደ ሰብ (ወዲ-ተወታዳ) ኣብ ዓውደ ወግኡ ብምህታፍን እተርእዮ ጅግነትን ዝሞከር ኮም ዝጠረ ብቲ ትኣቦ ካብ ቁልሕቲ ምስ መርከብ ወግኡ ዝጠረ ዝጠረ ሕልኻልኻን ካብ ኣቡኡ ዝፈሰ ዝጠረ ኣድናቶትን ክገርጽ ንክኣል፡ ኣብ ዝጠረሰቲ ኩናት ሰብነትካ እተርእዮ ተዘገብ ሰብኣዊ ንጥራት ምዃኑ ኣብ ዛንታኡም ብወሕሉል ኣገዛብ ሰብኣዊ ኣለወ፡ ወላዲ ደቡም ሓዋን ተዋጋኦቲ ክኾኑሉም ኮም ዝገምዱ ቁልዑ ኩኣ ምስ ዓብይ ኣጽዋር ግጥም ክገደቡ ኮም ዝሞዱ ክበል፡ እንክበዉ “ብጽልኡ ጌና እንክሰከ ካብ ሓብ ምውሓ ሽይተር፤ እንክብ ኩሉ ጽዮም ደስ ዘቡኡ ዝጠረን ሃርታኡን ዝገባኡን እውን ዝሰከበ ዝጠረን ኣጽዋር ኩሉ ምስ ኩናትን ጠባቢን ሕግን ቁልብን ከዩ ኣቡኡ ኩኣ ንኣዕ ወይይ ምስ ዓብካ እዝ ገራዶ እዝኣ ንኣካ እዩ ይባልዎ” በዚ ደማ ሊብዮ ንኣርገራውያን መንግሥታት “ዓዲ ሰብነትኻን ዓዲ ሞቶምን” ኮም ዝጠረት ይገልጽ።

እቲ ብዘደኣይ ወላዱ ዝጸሐፈ ትኣቢ ኣብ መወጃታ ጸሂ ወላዱ ምስ ኣሰተብላ ባላ ኮም ዝተሰማ “እኩዝ ግልጽ ቢል ወደቀት እናኡ ድሕሪ ርዳን ዝርገዎ ዝጠረ ምስ ሰሞን ምድሪ ሰሞይ ጽልማት ቢል ምዃን መንግሥት ኣብሉ ሃደመ” ብሞል

መጽሓፍ “ሓደ ዛንታ”፡ ሕሉፍ እተርእ መስትያት

ይገልጽ፡ “ህደማ ንቅድሚኡ” ኮም ኣግር ዑቕባድሕነት ዘይህብ ህደማ ማለት እዩ። ህደማ ንቅድሚኡ፡ ሓንሳብ ምስ ከደካ ኣብ መወጃታ ዘይሰጠ ምስ ረኽቡ ኩኣ ንድሕሪት ዘይትምሰሉ ሃህዑ ዝፈጥር ኩነት እዩ። እዚ ኩኣ መንግሥታት ኣርገራ ሓንሳብ ኣብቲ መዋዕሉ መፈንጠራ ምስ ኣተዉ ተጣቢም ንድሕሪት ክምሰሉ ዝክኣሉ ባይታ ኮሞዚኦርም ዘመልከት ኣገልጽ እዩ።

እቶም ናብ ሊብዮ ዝጠሉ ዝጠሉ ኣርገራውያን ዓክር ዝገበረሉም ዝጠረ ሪዎ ሰፍተቲን ኣገዛንን ርኢኻ ማሕበራዊ ጽምብል እዩ ነይሩ ክበል ይኣልዩ። ስሞታት ኣፋኸውትን ተፋኸውትን ከኖቲ ቅጂላ ዝፈጥር ኣገልጽ እቲ መሰይታ ተሃሊኦ ዝድረፍ ዝጠረ ደርፍታት ኮም ተኣማኒ ምጽጪ ታሪኻዊ መጽናዕቲ ክቐውም ብቐዓት ኣለዎ።

“ባር መዓት ትኪ ተኸደና ጌል እኖኻ ትቢ ደና”

“ዓይ ደሓን ዓሊ ኣህ ከይደ ትርኪ”

“ኣቲም ኣባይ ቐሳይ ማከ እንዶ ኣይትቡሉን፡ ሓደ ገበዝ ሰኣን ከይደም ትሩብሊ” ዝብሉ ደርፍታት ናይቲ እዋን መሰሊ ወሽጣዊ ስሞት ኣርገራውያን ዝጠሉ እዮም።

ገዕዝ ካብ ኣሰመራ ክኸብሉ፡ ሰሞኒ ኣንዶ እንተነበር፡ እቶም ዓክር ብቲ ገዳይም ቦኻሪ ዝጠረ ጅኡግራፍዊ ትርኢት እናተሃረመ ነቲ ጽኑዊ ኣደድሓሉን፡ ክኸብሉ ሊብዮ ዝፈጥሩ ኣንጻርም ዝተሃላሉ ኣይነበሩን ዓሳታትን ደሰጅብም ነሱ “... ደልፊን ዝህሉ ሞት፡ ሕደመ እናብ ብሞት ጸጋም ነታ መርከብ ዝሰጠዎ ዝጠሉ ዓሳታት ርዳ፡ ... እንተደልፊን ኩኣ “እኣኡና ናብ ኣብርኡ ኣብናብን ሰብ ገጥቦ ሰጥ” እናብ መርከብ ኣፋኸን ኮም ዝሞላ ኣዋልድ ኮሞኡ ቢልም እናተጠልኦምን እናወሑን ሰብ ከድሕነሲ ይኸት ዝባዕ ክደልዩ ይኸት ግሪ ሱዳን ደኣ ተመልሱ።”

እቲ ሸግር እግርም ኣብ መሬት ሊብዮ ዕልብ ካብ እትብል እዩ ዝድምር፡ ሰሞኒ ምድሪ ሊብዮ ብዝበለ ግምጽ ደረሲ ምስ መልኮ-መሬት ሃርፍ እናኣጸጸረ ይገልጽ፡ እቲ ልዕልና ጸዕናን ትሕትነት ጸሎትን ኩኣ ገና ኣብ ገዕዝ መርከብ ኣትሓዙኡ እንተተገለጸቲ ብዘይዓስ ኣብ ምድሪ ሊብዮ እዩ ተገለጸቲ፡ ደረሲ ነቲ እቶም ዓክር ብዝበለዎ ዝመርዎም ዝጠረ ዓሊታዊ ሞቶም ኣፈላላይን ተደናጋጊኦ እንተነበረ “ተዋኪን ንኹልነት ክጠሉ ከዓ መጋርዝ” ምዃናም እውን ይዋር፡ ዓክር ብዘበቐ እዮም ተዋጊዎም፡ ኣብ ሕድሕዶም እውን ሓልዮትን ፍቕርን ተለዋጭም እዮም። እዚ ኩሉ ጽዮ ዝገለጸቲ ዓክር ርዳ “ይዋኡ ደቂ ሃርፍ እኩ ክገልጽ መንጽዓትን ጅግነትን ፍቕርን ምዃን ዓድኻ ባልክ ኣብ ሞያ ደውልል እግር እኩይ ዝመልደ ገዕዲ ይዋኸ” ብሞል ዩኸነር፡ ጽኑዲት ናይቲ ኣብ ሊብዮ ዝጠረ ኩነታት ካብቲ “ልብዮ ልብዮ ልብዮ ቀትሪ ጉያ ለይቲ ዋርድ” “ትሩብሉ ጸሊና ይኸዶ ንኣሰደ ዘይብሉ መሓመዶ ብዘገኝ ገዳ ብኮራዶ” ዝብል ደርፊ ናይቶም ዓክር ክትርጽ ይኣልዩ።

እቲ ብወግኡ ትርኪ ዝፈለጥ ሞገም ኣብ መንገ መዋዕሉዊ ሓደሊ ኢጣልያን ሊብዮውያንን እዩ ተኻይዱ። እዚ ወተሃደራዊ ሞገም ዘግጥ ኣብ መንገ ክልተ ሓይልታት ተሓደሩ ክገለጽ ንደረሲ ሰብ ዘይተጠር፡ “ሰላማት ህዝ እኩ እዮም ጠባይ ዓዶም ሓዘም ኣብቲ ወግኡ እቲይ ዝመለ፡ ደቂ ሓብ ዝጸኢ እኳ እንተጸኢኩክ ንቅድሚኡ ምድኣኡ ጣልያን ንኹሉ ሃር ብክኣዝ መራሒኻ ግር ዓረብ ኩኣ መጀመርያ ንዚክ ምዃኡ ኣብኣዶ ምቕናዕ ትኣብዮ ኣዋን ኣግሪይ ሃቢ ባልክ ተመልጠዮ እዩ” ብሞል ይገልጽ።

ድሕሪ ክልተ ዓመት ምሃላን ምስ ኩኣ እቲ ብፍርድ ተኣብን ብዘተደሰቐ ስሞት ዝጸበ ዝጠረ ህዝ፡ “ባር መዓት ትኪ ተኸደና ጌል እኖኻ ትቢ ደና” ብዘብል ደርፊ ዝተናገሰ ስሞት ክኸብ ሞት ዘገደሐ ምዃኡ ይገልጽ። ኣይ ትኣቦ ነቲ ደኣነዉ ኣለዉ ዝብል ወረ ምስ ስሞን ዝኾነ ክበል፡ እንክሉ “እኩይ ወረ እኩይ ኮሞት ሓደ ዓባይ ንኣስ ክጠፍእ ቢል ዝጠረ ቁልፊ ቅሩብ ቁልፍ ኮም ዘብሉ እዮ ዝመ ኣብሉ ኮም ዘጥፍኡ ንኣኡን [እደ ትኣብ] ኮሞት ኮሞ። እቲ ደኸሞ ዝጠረ ብፍቕር ወደን እውን ሰብኡ ዝጠረ ልብ ቅሩብ ሕይወት ህብ ኣብሉ ልብ ብጠኪ ታሕሕብ ብዘመጠን ትግኻግ ብዩ ንቲ ትርጉሞ እቲይ ምዃር ሰፍኦ እዮ ተረግ ቢል ሰር ልብ ብጠኩ ብሉ ብሉ እውን ወይይ እናብ ዓሊ” ይብሉ።

ጽዮ መጽሓፍ “ሓደ ዛንታ”፡ ንኣተሓሳስን ስሞትን ናይቲ ኣብ ትሕቲ መዋዕሉ ኢጣልያ ዝገባ ዝጠረ ሕብረተሰብ ኣርገራ ሰላማታዊ እዩ። ኣብ ዝጠረሰቲ ነቲ ዝጠረ መዋዕሉዊ ኣተሓሳስ ብምቕር ተግባም ቅሶ ትግኻና ዝጠሉ ናይ መጀመርያ ኣፍሪቃዊ ከይተ ኣይተርፍን እዮም። ምክንያቲ ብዘብ መዋዕሉ ዝፈጠረ ሓልታትን መዋዕሉዊ ኣተሓሳስን ጽሑፍም ተፈላጥቶ ዝፈጠረ ኮም ፍራንሲስ ፋፍን ዝብሉ ጸሓፍቲ ድሕሪም ድሕሪ 30 ዓመታት ናይ ኣብ ዝጠረሰቲ ጽሑፍ እዮም ተቐልቂሉም።

እዚ ዘመልከተልና ኣብቲ ኣብ 1927 ተጻሕፋ ኣብ 1950 ኩኣ ዝተሓትመት መጽሓፍ “ሓደ ዛንታ” ናይ ኣብ ዝጠረሰቲ ኣብ 1952 ዝተጻሕፈት “እለም ቁርኩ፡ ጸዕና ሹኡን” ናይ ፍራንሲስ ፋፍን መጽሓፍን ብዘሕ ተመሳሊ ሓሳብ ንራክ፡ እቲ ዘፈለገም ፋፍን ግንኡ ኮም መፍትሒ ክቐርብ እንክሉ፡ ኣብ ዝጠረሰቲ ግን ካህን ብምዃርም ከይተ ኣይተርፍን ግንኡ ኣይገደመን።

ኣብ ዝጠረሰቲ “እቲ ዝገርሃሊ ወዲ ሓብ ንፈረጃ ቐልቲ ዘገልገሉ መጠን... ክንዱ እንክብ እቶም ብዱ ክኸብ 7 ሰሞን ዝገደሐ ይመስሉ” ብሞል መዋዕሉ ዝፈጠረ ወጃቡ ይገልጽ፡ ፋፍን ኩኣ “እቲ እለም ጸዕና ክኸውን ይደሊ። ናብ ደረጃ ምእኡ ሰብ ንክገደሐ ኣገልጋሊ ናይቲ ጸዕና ክኸውን ይደሊ” ይብሉ። ኣብ ዝጠረሰቲ ነቲ ብፋፍን “እቲ እለም ክልተ መዓይነታን ኣለዎ እቲ ሓደ ምስ ኮሞኡ ጸሎት ክኸውን እንክሉ እቲ ሓደ ኩኣ ምስ ጸዕና” ተሃሊ

ዝተገልጸ ኣቐዳጣም ብዘኾመ ገለጽ እዮም።

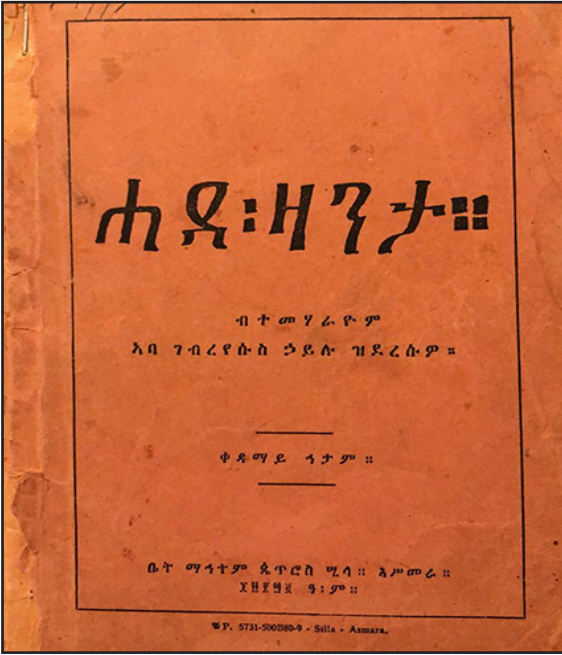
እለምቲ ምስ ኮሞኡም እለምትን ምስቶም ገዱቶም ዝኾኑ ጸዕናን ሓደ ዓይነት ባይ ኮም ዘርጋዩ ግምጽ ኣብ ዝጠረሰቲ “እከፍ እንተኾነ ኹሉቶም ገድድ ኮሞት ኣግልኸቲ እግር ኮም ክል ዘይቐጸርም ኮመይ ንኣቶም እንተወቐሰናን እንተወረደናን ብዘሕ ዘይሰመን። ወፍ ወዲ ሓብ ንገይ ብዩ ንኣንቲ ጸርፊን ንኣንቲ ማሪምትን ክንደይ ሃርፍ ህወትትን ካትብን ሓዘ ደም ዝደልዩ ዝጠረሱ ስሚ ጣልያን እንተወረደናን ብዘሕ ዘይሰመን።

ደብኡ ኣረ ገለጽጎን ናይ ፍቕሪ ይመስሉቶም። ሕልናና ሞይቲ እንደዩ” ብሞል ቅድሚ ፋፍን ገለጽ፡ ሕብረተሰብ ኣርገራ እውን እዚ ወጽኢት መዋዕሉዊ ኣተሓሳስ ኣሰተሃሊሉ “ኣብቶ ኣብቶ መሓረ ገይታይ ሃቐ ግሙ ከይተይ ሞይታይ” ኣሉ ደረፊ።

መጽሓፍ “ሓደ ዛንታ” ዝዩግ ንገረ ብጠራዊ መጽሓፍታት ዝተመልኦት እዩ። ደረሲ ኮም መጽሓፍ ዝተጠቐመሉም ኣብታት፡ ኣብ ልዕሊቲ ምስ ባልን ያታን ህዝብ ዘለዎም ቅድመት ነቲ ክጠርዎ ዝተጠላሉ ሓሳብ ብልክዕ ዝውክሉን ሰሊ ዝህን እዮም። ንኣብነት ነታ ትኣቦ ዘጋል ዝጠረ ቦቓሊ ናይ ኣቡኡ “ኮም ማይ ኣብ እትፈሰስ ሰር ቦቓሊ”፤ ሰርራኡ ናብ ትሩብሊ ኣፋጽዎ ክምሰሉ እንክሰዉ፡ “ኮሞት ሰብ ቐሳራ ዝምሰስ እዮ ኣብቲ ዝ ቦይት ምስ ኩኣ ኮም ብሓደሽ ኣግዲዶ ዘጠቐ ኮሞት”፤ ነታን ንመንግሥት ኣርገራ ግደዕ ክወሰዩ ዝተረብ ዝጠረ ባብራት “ኮም ሞዩ ብዱ ደልዩ ዝክኡ ኣንክን ንደቂ ሓብ ወትዮ ኣብሊን ሓዘን ካብ ዓዶም ጸው ምሃሎም ተሃሊጽ”፤ ነታ ፈላግ ትወጽእ ዝጠረት ወርኪ “ኮም ፍርቂ ጣይታ”፤ እቶም ዓክር ናብ ኣሰመራ ተመላሎም ካብቲን ባብራት ምስ ወርዶ “ኹ ዝረዳ ኮሞት ኣጠፊ ወይ ኣግል እንክትዋ እዮ ውላድን ብምልኣቶም ምስ ፈናኸን ወደን ከፍድያ ማዕ እናብ ናብቲ ደን ናብቲ ደን ዝጠጥን ወደን ዝይተ እውን ሓደው ገደን ሓደው መሊን ኮም ዘርከቑ እቶም ውላውዲ ኸብ ኣይደገም ከፍድዩ እናኸዉ ብወገኖም እኩይ ዘይባል ጣውጣውን ሕልኻልኻን ኮም ዝኸውን ኮሞኡ ወፍም ህዝ እቶም ካብ ቢኻ ዝተተዉን እቶም ኣብ ዓዲ ዝጸኢትን ብሓደሩ ኮሞት ኹሉ ብዘገዙን እናተጸዋህ እዩ እግር ወይ ንሉ ወይ ንኣኡ ዝመልሉ ሓደ ምስ እትርእ እውን ከይተወከ ክትሓት ክትብል እናተጸናናን እናተጠጥንን እዩ እግር ዝተገብረ ወዘተ ብዘብሉ መጽሓፍታት ብምጥቃም ይገልጽ።

መጽሓፍ “ሓደ ዛንታ” ነቲ ኣብ

ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠት ኣብሓዲ ዝኾነ ኣግር “ዓይን” ዝገልጽ ዛንታ ብምስቐፍ ቅድሚ ኣወርጃዊ መዋዕሉ ዝጠረ ስሞት ኣጸቢቑ ትገልጽ። ኣብ ኣፍሪቃ ሃርፍ ሃርፍትን ምስ ምምጽኡ ኣወርጃዊ መዋዕሉ ዝመዳኡ እዩ ተሃሊሉ ይጽመሉ።

ንዝተወገ ምስ ካልኣት ህዝ ኣፍሪቃ ብምጽገር ኩኣ “እኩ [እቲ ኢጣልያዊ መሓረ] እንክፍርም ኮሞት ካል ማንም ኣፍሪቃ ዓይን እንታይ ኮምኡ ዘይፈለጠ፡ ምዃን ዓዶም እውን ንኣቶም ዘይተሳሰ ኣብቶም ብዘሕ ግሪ ኮምዘተርኸዑ ሓብ እውን ጥዋ ልብ ኮምዘሞ ብዘህ ነቲ እውን ኮምዘተሰብ ጽዮ ስሞን ጅግነትን ደልዩ እግር ምዃን ክልተ ፈረገኡ ኮምዘመዳ ኣይፈልጥን ነቲ” ብሞል ይገልጽ።

ኣብ መወጃታ፡ ኣብ ዝጠረሰቲ ቋንቋ ትርግኛ ገና ብጸሓ እንክሉ (ብደረጃ ስነ-ጥበብ) ኣይናቂ ዛንታ ክገሉ ብምክላም ፈጠራዊ ሓደሊ ገደንቶም ዝገጅብ እዩ። መዋዕሉ ኢጣልያ ዘተኣታወ ሰብኣዊ ሕብረተሰብ ኣርገራ ዘርብ መዝኡ ኮም ዘጥፍኡ ንኣልና (መንፈስ) ናይቲ ሕብረተሰብ ኮም ዝቐተሎ እዩ እቲ መደምደምታ ናይታ መጽሓፍ።

ሎሚ ኣብ ERI-TV ሰዓት	መደብ
12:00	ሃቢዊ መዝሙር
12:02	ደራማ
12:30	ዘፍ (ትግርኛ)
12:50	ዘፍ ስፕሪት
12:55	ጨራ ጥዕና
13:30	ዘፍ (ዓረብ)
13:40	ሰሰ ስፕሪት
15:30	FILM
16:40	ፍረ ጸሐፊ
17:00	ዘፍ (ትግርኛ)
17:15	ደርፊ
17:30	ዘፍ (ዓረብ)
17:40	ደክተራት ኣብ ስነ-ድሃ (ደማ)
18:35	ሰሞናዊ ፍጻሜታት ስፕሪት
19:25	ሃሎ ቁልዑ
20:00	ዘፍ ትግሪ
20:15	ሸሰት
21:00	ዘፍ (ትግርኛ)
21:25	እንዳ ዝገም
22:00	ዘፍ (ዓረብ)
22:10	መደብ ቆላኒታ
22:30	ዘፍ (እንግሊዝ)

ሕገ-መንግሥት

ሃማ መተካ

ሓሳባት

ሰናይ ምንዮት ምስ ሓድሽ ዓመት ድሕሪ አዋርሕክ?

ኢንጂ. መዓሾ ተወልደ

ሰብ ዘለዎ እዩ ዝህብ፡፡ እቲ ዝሃቦ ክምለሶ ኸኣ እቲ ተኸእሎ ዓቢ እዩ!

ኣብ ቅንያት ሓድሽ ዓመት፡ ምስ ምውዳእ ዝሓለፈት ዓመትን ምጅማር እትቐጽል ዓመትን ተኣሳሲሩ ብዘሕንጥታት እዩ ዝኮደድ፡፡ ብዘሕንጥታት ትካላት፡ ማሕበራት፡ ውድባትን ውልቀሰባትን ናይ ዝሓለፈት ዓመት ገምጋም ስራሕ ብምግባር ናይ ትቐጽል ዓመት ውጥናት ዘጽድቕሉ እዩ፡፡ ነታ ዝሓለፈት ዓመት ንምፍናው ነታ ትቐጽል ሓዳስ ዓመት ከኣ ንምቕባል ብዘሕንጥታት ናይ ደሰደሰ ድግሳት ይግበር፡፡ ናይ ሰድራቤታትን ፈተውትን ምትእኻኻባት፡ ናብ ዘሕንሱ ቦታታት ምብጻሕ ብሓፈሸኡ ከሕንሱ ዝኸእል ተግባራት ይካየድ፡፡ ኣብ ብዘሕንጥታት ሃገራትን ሕብረተሰባትን ኣብ ባህልን ልምድን እምነትን ዝተመርኮሰ ፍልልያት ይሃሉ እምበር፡ እቲ ፅላምኡ ሓደ እዩ፡፡ ዝሓሸትን ዝበለጸጉን ዓመት ክትከውን ምውጣንን ምምናይን ምምጽባዕን እዩ፡፡ ብፍላይ መንእሰያት ተረከቡቲ ጽባሕ ስለዝኾኑ ኣብ ቅንያት ሓድሽ ዓመት ብዘሕንጥታት መደባት ይሕንጽጹ፡፡ ይምነዩን ይመገጹን፡፡

ሓደ ካብቲ ኣብ ቅንያት ሓድሽ ዓመት ዝግበር ብዘሕንጥታት ናይ ሰናይ ምንዮት ጽሑፋትን ህያባትን ምልውዋዋ እዩ፡፡ እዚ መብዛሕትኡ ኣብ ውልቀሰባትን ስድራቤታትን ዝግበር ይኹን እምበር ኣብ መንጎ ትካላትን ሃገራትን ከምኡ'ውን ኣብ መንጎ ትካላትን ዓማዊልን ይግበር እዩ፡፡ ፍቕራውን ሕውነታውን ዘንቀሎ ጥበብ ዝተሓወሶ ልቢ ዝትንክፍ ጽሑፋትን ህያባትን ክበጽሓካ ኣዝዩ ጽቡቕ ነገር እዩ፡፡ ዘለካ ተስፋ ብምብራኽ ኣብ ውሽጥካ ውዕወዕ ስምዒት ብምፍጣር ዝበለጸ ውጥን ኣብ ምድላው ደራሺ እዩ፡፡ ንትቐጽል ዓመት እውታዊ ብምዃን

ወጢንካ ምጅማር ከኣ ኣብ ህይወት የዐውት፡፡ ኣብ መዓልታዊ ናብራ የቐስን እዩ፡፡

ንሓዳስ ዓመት ብሓጉስን ተስፋን ምቕባል ንባዕሉ ጽቡቕ ነገር እዩ፡፡ እቶም ዝመጽኡኻ ጽሑፋትን ህያባትን ከኣ ዝያዳ ክትሕጉስን ክትትሰፎን ይሕግዙ፡፡ ብፍላይ ኣብ መገዲ ዕብየትን ኣብ ፅላማን ንዘለ ሰብ ወይ ትካል ነዓዲ እዩም ዝውሰኹ፡፡ ንሓደ ሰብ ነቲ ዝጓዞ ፅላማ ክሰልጦ ልባውን መንፈሳውን ደገፍ ክርከብ እንክሎ ክሳብ ክንደይ ካብ ሓሰዳ የድሕን ንምግማቱ ዘሽግር ኣይኮነን፡፡ ሞራላዊ ደገፍ ከም ነገራዊ ደገፍ ብዘሕንጥታት ሞቕሚ ኣለዎ፡፡ ንኣብነት፡ “ኣብ ፅላማካ ዓወት፡ ኣብ ህይወትካ ፍቕርን ጥዕናን፡ ኣብ ሕብረተሰብካ ሰላምን ራህዋን፡ ንሃገርካ ምዕባልን ክብረትን፡ ኣብ ኣካባቢካ ውህደትን ምትሕግጋዝን፡ ኣብ ዓለምና ሰኒትን ርግኣትን ይኹነልኩ፡፡” ዝብል ዝተወቐቐበ ናይ ሰናይ ምንዮት ጽሑፍ ክበጽሓካ ኣብ ጉዕዞ ህይወት ዓቢ ደራሺ ሓይሊ እዩ ዝውሰኹ፡፡ ኣይኮነን ዝፈተኖ ዘይፈተኖ'ውን ንምርድኡ ኣይጽገምን፡፡

መን እዩ ግን ሰናይ ምንዮት ሰዲዱ ዝኸእሎ? ዋላ ነቲ ብዘቐለለ ክኸይድ ዝኸእል ናይ ሰናይ ምንዮት ነገር ዘይገብሮ ሰብ ወይ ትካል ኣሎ፡፡ ንኣብነት፡ ብሞባይል ዝለኣኽ ሓጺር ናይ ሰናይ ምንዮት ጽሑፍ ክንደይ የተግብርዎ ይኾኑ? ናብ ክንደይ ሰብክ ይሰዱ? እቲ ዝቐለለ መንገዲ ክግመት እንተ ተኻእሉ ነቲ ዝኸበደ ምግማቱ ኣየሸግርን እዩ፡፡ “የቐንደለይ! ተመስገን! ኣሚን! ይቕረታ! እንቋዕ ሓጉስኪ! ወዘተ” ምባል ሓጺር ይመስል፡፡ ካብ መዓሙቕ ልቢ ስለ ዝብገስ ግን ብቐሊሉ ኣይበሃልን

እዩ፡፡ ንብዘሕ ሰብ ይኸብደ፡፡ ሰናይ ምንዮት ምስዓድ ወይ ምግላጽ'ውን ከምኡ እዩ፡፡ ቀሊል ኣይኮነን፡፡ መን ደኣ ይኸእሎ እንተ በልና፡ ሓያላትን ቅኑዓትን ፈቃራትን ትሰፍዋትን እዮም ዝኸእልዎ፡፡ ድኹማትን ተስፋ-ቁረጻትን ኣይክእልዎን እዮም፡፡ ንይምሰል ዝብልዎ ኣምሰሉታት ከኣ ኣይሰኣኑን፡፡ እቲ ጽቡቕ ነገር ተመንጃዩን ሂቡን ዝኸእል ተቐቢሉ ኸኣ ይኸእል፡፡ ንዝወሃበካ ጽቡቕ ነገር ምቕባል'ውን ክእለትን ብቐንዓትን የድልዮ ስለዝኾነ፡፡ “ሰኣን ኣሚን ትሓልፍ ምርቓ፡” ዝበሃል ንሰለምባል ኣይኮነን፡፡ ዓሚቕ ትርጉም ኣለዎ፡፡ እቲ ሰናይ ምንዮት ናብ ልብኻ ክኣቱ ማዕጾ እንተ ኣርሒኻሉ እዩ ብልክዕ ዝሰርሕ፡፡

ሰብ ዘለዎ እዩ ዝህብ፡፡ እቲ ዝሃቦ ክምለሶ ኸኣ እቲ ተኸእሎ ዓቢ እዩ፡፡ ፍቕሪ ዘሎ ፍቕሪ ይህብ ብርሃን ዝሓዘ ብርሃን ይህብ፡፡ ተስፋ ዘለዎ ተስፋ ይህብ፡፡ ኣብነት ንምጥቃስ እምበር እቲ ዝርዝር ብዘሕንጥታት ሰናይ ነገር ዘለዎ ከኣ ሰናይ ምንዮቱ ንኻልኦት ክህብ ይከኣሎ፡፡ ንመጸኢ እውታዊ ኣተሓሳስባ ሒዝካ ክትጓዝ ንምድራኽ እዩ፡፡ ሰናይ ምንዮት ግና ፅላማ ክኸውን ኣይክእልን፡፡

ትምኒት፡ ጸጋታትን ናይ ግዜ ሰሌዳን ዝሓዘ ውጥን ሰለዘይብሉ፡፡ ሰናይ ምንዮት ንፅላማ ዘለዎ'ሞ ነቲ ፅላምኡ ዘተግብረሉ ውጥን ሓዘ ንዝጉዓዝ ዝያዳ ይሰርሓሉ፡፡ ብዘይ ፅላማን ውጥንን ብሃውሪ ንዝጉዓዝ ሰብ ግና ካብ ናይ መዓልታት ደሰደሰ ዝሓልፍ ኣይኮነን፡፡ ኣብ ዝሓዘ ፅላማ ንኸዕወት ዝቃለስ ሰብ ዓወት ክትምነሉ እንክለኻ፡ እቲ ሰናይ ምንዮት ብልክዕ ይሰርሕ፡፡

ሰናይ ምንዮታት ካብ ዝተቐበልናሉ ግዜ ንደሓ ክንደይ ንልወዋ ኣለና? ወርሒ ክልተ ወርሒ እናበልና ኣዋርሕ ክንውስኽ እንክለናኽ ካብ መቐርብናንን ፈተውትናን ደለይቲ ጽቡቕናን ዝበጽሓና ሰናይ ምንዮት ኣብ ነብስና ይሰርሓልና ወይ ኣይሰርሓልናን ክንፈልጥ ዘጸግም ኣይኮነን፡፡ ብዘሕ ናይ ዓወት ሰናይ ምንዮት ስለዝበጽሓና ኣይንዕወትን፡፡ ነቲ ክንዕወተሉ ዝወጠናዮ ነገር ንጽዕረሉ እንተ ሃለና ግና ድፍኢት ይኾነና፡፡ መንገድና የሕጽረልና እዩ፡፡ እቲ ሰናይ ምንዮት ዝህብ'ውን ዓመት መጽኢ ክህብ እንክሎ ክወሃብ እንክሎ ሓቅነትን ልክዕነትን ዝሰምዖ ዕብየት እንተ'ሎ እዩ፡፡ ሰናይ ምንዮት ዝሃብ እቲ ሰናይ ምንዮቱ

ብግብሪ ከጋጥም ይደልዮ እዩ፡፡ ግና ናይ ዝደለኻ ኣይኮነንን ናይ ሓያል ተግባሪ ኣካል ምህላው እዩ፡፡ ተግባር ቀንዲ መሰረት ዓወት ምዃኑ ክንዝንግዕ ኣይግባእን፡፡

ሓዳስ ዓመት ብደሰደሰን ሰናይ ምንዮትን ክንቅበላ እንክለና፡ እታ ዓመት ኣብ መዓልታት፡ ሰሙናትን ኣዋርሕን ተዘርጊሓ ክትረኣየና ይግበእ፡፡ ግዜ እናወሰኸ ክኸይድ እንክሎ ብዝወጠናዮ ቅልጣፊ መእዘና ከይሰሓትና ንኸይድ ከም ዘለና ከነረጋግጽ ግድን እዩ፡፡ እታ ትቐጽል ሓዳስ ዓመት ደበኽ ክትብል እያ፡፡ “እሞ መብጽዓና ኣተገቢርናዮ?” ወይ ካብ ሓደ ዓመት ንሓዕሊ ዝወሰድ ፅላማ እንተ ኾይኑ ኸኣ “ኣብ መብጽዓናዶ ጸኒዕና ንኸይድ ኣለና?” ዝብል ሕቶ ግድን ከዋጥረና እዩ፡፡ እቲ ዘዋጥር ደላዩ ዓወት እዩ፡፡ መብጽዓ ንኻልእ ሰብ ጥራይ ኣይኮነን ዝኣቶ ንዝሓ ነብስና እንክላይ መብጽዓ ንኣቱ ኢና፡፡ ንሱ'ኳ ይኸብድ፡፡ ብተሃማዲ ኸኣ ናይ ሕልና ሕቶ ከበድ እዩ መሀደሚ ስለ ዘይርከብ፡፡ ተሓጉሱካ ኣብ ደሰደሰ ትምድቦን ትመባጽዎን መብዛሕትኡ ግዜ ዓቢ እዩ፡፡ ብእኡ መጠን ከኣ ኣብ ምትግባሩ ልዑል ሓይልን ጽንዓትን ቀጻልነትን ይሓትት፡፡ መንእሰይ እቲ ዝገበዩ ጸጋኡ ዝለዓለ ናይ ምትግባር ዓቕሚ ምውናኑ እዩ፡፡ እዚ ጸጋዚ ኸኣ ኣብ ሓድሽ ዓመት ንዝተገብሩ ሰናይ ምንዮታትን ውጥናትን መብጽዓታትን ኣብ ነፍሲ ወከፍ መዓልትን ወርሕን ብተለካዲ መንገዲ ኣብ ምትግባር ክዋቐመሉ እንክሎ ይዕወት፡፡ ነዚ ብሰናይ ምንዮት ጥራይ ዝመጽእ ጽቡቕ ነገር ከም ዘየለ ዝእምኑ እዮም ዝኸእልዎ፡፡

ክቦር

ኣነቻቻሒ ዛንታ

ሱራፌል ተ.

እንታይነትካ ክሰኪ ክሳንክ

ኣብ ዩኒቨርሲቲ ናጃፋ ናብቲ ዝምህረሉ ክፍሊ ኣተኹ፡፡ ናይ ሰዓት 8:00 ቅ.ቐ. ክሳሰይ ቅድሚ ምጅማሪይ፡ ቀዳሙ-ሰንበት ከመይ ከም ዝሓለፈ ተፈሲህ ንተመሃሮይ ሓተትኩዎም፡፡ ሓደ መንእሰይ ቀዳሙ-ሰንበት ጽቡቕ ከም ዘየሕለፎ ድሕሪ ምግላጽ፡ “ሰለምንታይ ኢኻ ኩሉ ሳዕ ፍሱህ ኳንካ ትሰመዓኒ?” ክብል ሓተተኒ፡፡ እዛ ሕቶ ቅድሚ ሕጂ ኣብ ገለ ዘንብብኩዎ ኣዘከረኒ፡ “ወትሩ ንግሆ ምስ ተንሳእኩ፡ ነታ ናይታ መዓልቲ ህይወት ብኸመይ ብልሓት ትቐርባ ክትመርጽ ዕድል

ኣሎ፡፡” ኸኣ በልኩዎ፡፡ “ኣነ ንግሆ ንግሆ ፍሱህ ክኸውንኩ ዝመርጽ፡ ሓደ ኣብነት ክህበኩ፡” ዘረባይ ቀጸልኩ፡፡

ዝተረፉ ሱሳ ተመሃሮ ናይቲ ክፍሊ ዕላሎም ኣቋሪጾም ኣዳመዱና፡፡

“ብዘይካ እዚ ኣብዚ ዝምህር፡ ኣብ ሀንደርሶን ዝርከብ ህዝባዊ ኮለጅ እውን እምህር እዩ፡፡ ካብቲ ዝከብረሉ 25 ኪሎሜትሮ ይኸውን፡፡ ቅድሚ ገለ ሰሙናት ሓደ መዓልቲ ናብቲ ኮለጅ ከም ወትሩ ክምህር ብመኪናይ እኸይድ ነይረ፡፡ ካብቲ ቀንዲ ጽርግያ ምስ ተኣለኹ፡ ኣሰታት 400 ሜትሮ

ኬድካ ኢኻ ኣብታ ኮለጅ ትበጽሕ፡፡ ቦታ መላገሲት ጥውይ ምስ በልኩ ግን መኪናይ ምኻድ ኣብያትኒ፡፡ ደጋጊመ ከተሰኣ እንተ ፈተንኩ ኣብያትኒ፡፡ ኣብቲ ዘላቶ ገዲፊ ናብታ ኮለጅ ብእግሪይ ቀጸለ፡፡

“ኣብቲ ኮለጅ ምስ ኣተኹ፡ ኣብ ናይ ርእሰ-መምህር ቤት ጽሕፈት ከይደ፡ ነቶም ዘዐርዩለይ ጋራጅ፡ መኪናይ ዘላቶ ቦታ ሓበረ ከልዕሉዎ ነገርኩዎም፡፡

‘እንታይ ኣጋጢሙ’ በለትኒ ጸሓፊት ርእሰ-መምህር፡፡

‘ዕድለኛ ምዃነይ ዝረኣኹኣ

መዓልቲ እያ’ በልኩዎ ፍሽኽ እናበልኩ፡፡

‘መኪናኻ ተበላሽያስ ዕድለኛ ምዃንካ ዝረኣኻኣ መዓልቲ ኩይና? ‘ታይ ማለትካ ኢኻ?’ ተገሪማ ሓተተኒ፡፡

‘ኣብ መንጎ ገዛይን እዚ ኮለጅን 25 ኪሎሜትሮ ፍልልይ ኣሎ፡፡ ኣብዚ 25 ኪሎሜትሮ ኣብ ዝኹነ ርሕቀት መኪናይ ክትበላሾ ትኸእል ነይራ፡፡ ግን 400 ሜትሮ ምስ ተረፈኒ፡ ብእግሪይ ተጓዲዘ ኣብ ክበጽሖ ዝኸእል ርሕቀይ’ያ ተበላሽያ፡፡ ተመሃሮይ ክምህር ክኸእል’የ፡፡ መኪናይ ዘዐርዩ ሰባት ምሂረ ምስ ወዳእኹ ወዲኦም ክቐርብለይ እዮም፡፡ መኪናይ ሎሚ ክትበላሾ ግድን እንተ ነይሩ፡ ኣብ ዝዋዕመኒ ቦታን ግዜን እያ ተበላሽያ’ በልኩዎ፡፡ እታ ጸሓፊት ቅድም ዓይና

ኣፍጢጣ፣ ድሓር ፍሽኽ ኢላትኒ፡፡ ኣነ'ውን ዓጸፋ መለስኩ፡፡” ብምባል ዛንታይ ዝዘምኩሎም፡፡

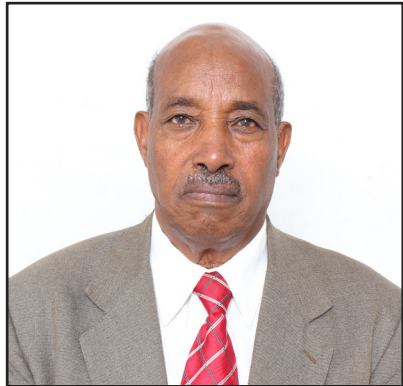
ነቶም 60 ተመሃሮ ብዓይነይ ኩለልኩዎም፡፡ ቀዳመይቲ ክፍሉ ግዜ ብምንባራ ከምቲ ካልእ ግዜ ዝተታኸሰ ተመሃራይ ኣይነበረን፡፡ ብገለ መገዲ ዛንታይ ተንኪፉዎም ይኸውን፡፡ ምናልባት'ውን ካብ ዛንታይ ወጸኢ ካልእ ምኽንያት ይነበር፡፡ እንተ-ውሓደ ግን ነቲ ኹሉ ዘሎኒ ጽቡቕ እናኣድሃብኩ ዝፍሰህ ዘስተውዕለሉ ሰብ ብምህላው እቲ ዛንታ ተዓሊሉ ኣሎ፡፡ ከምቲ ሓደ ለባም ዝበሎ፡ “ካብ ልሳንካ ንሓዕሊ እንታይነትካ የሰምዕ እዩ፡፡”

ደራሲ ሊ ርያን ሚልር - ካብ “Teaching Amidst the Neon Palm Trees”

የሴፍ ሃይለማርያም

3ይን ናይ መወዳኤታን ክፋል

ኣብ ቀዳማይን ክልላይን ክፍል ናይዚ ቃለ-መጠይቲት፡ ፕሮፌሰር ገብረብርሃን ዑቅበዘ። ክኣላ ጃጋጪነት ወይ ልዚቲ መጽናዕቲ ናይ መሬት፡ ነቲ ኣብ ቱርኪን ሰርዖን ዝተኸሰተ ዘገነብድ ምቅጥቃጥ መሬት መሰረት ተግባሩ ብምግባር፡ ንኣራጃዊ ኣምሮን ትርጉምን ምቅጥቃጥ መሬትን እስተ-ጉመራን ታሪኻዊ ድሕረ-ባይታ ምቅጥቃጥ መሬት ኣብ ኣርቲፊሪ ተኽእሎታቱን ጉድኣት ምቅጥቃጥ ብዘገ ክገበር ዘለዎ ቅድመ መጽናዕትን ምድላዊትን ምስ ሕብረተሰብ ኣመልካቲ

ፕ/ር. ገብረብርሃን ዑቅበዘ።

ሰፊሕ መሰረታዊ ሂደት ነዩ። ቀዳሳና እምባር ኮሞ፡ ወሕደኛ ከይመጽኡ መንገዱ ወሕደኛ ጸረግ ዝዘልፍ ኣርቲፊሪ ኣብቲ ባሕሪ ዓይነት ምቅጥቃጥ መሬት ዘለዎ ኮፒ ናይ ቀደሕ ባሕሪ ትርጉብ ሃር ብምዃና በቲ ሓድሳ ብዘሕ ሃዚ ምቅጥቃጥ መሬትን እስተ-ጉመራን ኮሞዘተኸሰተ ዝተኸደ መጽናዕቲን ምርሃርን ዘረጋገጹ ሓዲ ምዃኑ ከኣ በቲ ካልኣ ኣብዚ ጉዳይዚ ኣጻልጦና ሰርኹ ክንገብር ብዘገ ዝገበሩና ቅድመ ምድላዊት ጥያቄ ምክሩ ክበፍ እዩ። ፕሮፌሰር ገብረብርሃን ሰባቲ ምስ ናይ ዊሕ ዓመታት ተሞክሮታቲ ኣሳዳ ጸሕፍት ክፋላት ዝኸደ ሞረቅን ዝርዝራዊን ሓበሬታ እናኣመነዘና፡ ናብቲ ባሕሪን ናይ መወዳኤታን ክፍል ናይቲ ቃለ-መጠይቲ ክበክም ሰርዩ ገዘቡ

- ኣብ ኣርቲፊሪ ምቅጥቃጥ መሬት ክኸከሉ ዝኸኣል ኮፒታት ክገመት ይኣልዩ? ባርዶን ዓይነት ናይቲ ክኸከሉ ዝኸኣልን ምቅጥቃጥ መሬት ከመይ ዝመሳሰሉ እዩ?

= እዚ፡ ካብ 1991 ክሳብ 2015 መጽናዕትን ምርሃርን ከዘላደሉ ዝደናገፍ ኣርእሱ፡ እዩ። ሓዲ ካብ ኣሳዳና እውን (ዶ/ር በርሃ ጎይትኦም) ናይ ዶክተራት ዲግሪ ዝረገሱ መጽናዕቲ ብዘሓት ክኣሉታት እውን ዝተሳተፉ ኣርእሱ፡ እዩ። ብዘመዘገበ ዝነፃ ማሕታት ተጻልዮ ደማ ብ2017 ተወጻኡ ወጸኡ። እዚ ግን ኣብ ውሉን ሓበሬታ ዝተመርኮሰ ሰብዘኹ ብዘጸለ ክገባሎ ዘለዎ እዩ። ባህር ናይቲ ስራሕ ኮሞኡ እዩ። በዚ ደማ እቲ መጽናዕቲ ክሰብ ሕጂውን ይቐጽል

ምንቅጥቃጥ መሬት 2013 ኣብ ውሽጢ ባጻፅ ዘወረደ ዕንገዳ

ኣብ ቱርኪን ሰርዖን ኣጋጢሙ ዘሎ ሓዲጋ ምንቅጥቃጥ መሬትን ሳዕቤናቱን፡ ካብኡኽ እንታይ ክንማሃር ንኽእል? - ክኣላ ጃጋጪነት ፕሮፌሰር ገብረብርሃን ዑቅበዘ።

ኣሎ። ካብኡ ተጠሪፍ ኮኔ ኣብ ኣርቲፊሪ ምቅጥቃጥ መሬት ክኸከሉ ዝኸኣል ቦታታት ብምዃር ኣለሊና ዘቐመጥና ናይ ምርሃር ስዑዝ ኣሎ። ብመሳሪታቲ ዘቐመጥና መጽናዕትን ምርሃርን ምቅጥቃጥ መሬት ብዘገኝኡ ኣብ ኮፒ ገምገሞ ቀደሕ ባሕሪ እዩ ዚገባ። ኮፒታት ምክሰን ናቕፋን እውን ናታቶም ክሰታት ኣለዎም። ገሊጾም ደማ ኣብ ገምገሞ ምሳራቓዊ ቀላ ደርብ። ኣብዚ ሃዚ፡ ቀደሕ ባሕሪ ኣብ ወሽጡ ብዘሎ ሃራት እናተጸልወ ይገናኑን ይልወጥን እዩ ዘሎ። ጎሳ ዝገባር ዘሎ ጽቕጢ ኮኔ ግጥሞታት ናቕፋን ምክሰን ምቅጥቃጥ መሬት ኮሞ ዚገባጥ ይገባር ኣሎ። ናይ ሃርና ምቅጥቃጥ መሬት ብተዛምዶኳ ትሕት ዝበለ ብርታዕ እንተለዎ ብይድቲ ግን ኣበዩ ሓድጽ እዩ። መሰረታዊ ኣብ ሃርና ዝኸከሉ ዓይነት ምቅጥቃጥ መሬት ብዘኣ ዝበለ ተማሃሊ ሓዲሊ ዘለዎም ተኸታተሉም ኮሞ 'ሰላ' (swam) ኮይኖም እዮም ዝኸከሉ። እዚ ደማ ጸሃጸ ኣበዩ ዘሎ እዩ። ሰላ፡ ዝኸከሉ ዘይከሉ ልዑል ምድላው ዘይልዮ እዩ።

- ኣብ ዝተሰፈ ቀሪብ እዩን ኣብ ደግልዩ ሰራፊ ኣብ ዝተባላበ ቦታ ምቅጥቃጥ መሬት ተኸሲቲ ነዩ። ክኣሉታት ወሽጢ ሃር እውን ኣቐዳምኩም ሓበሬታ ወይ ምት ነዩኩም ይበል። ብዘመይ ኢኹም ክትፈልጥ ክኣልኩም?

ጉድኣት ምንቅጥቃጥ ዝተገባረ ምድላዊት እንታይ ወጽኢት ተረኽቢም?

= ብሰነት 31 መጋቢት 2011፡ ኣብ ኮፒ ናብር 4.6 ልክሲ ዝቐየሩ ምቅጥቃጥ መሬት ተኸሲቲ ነዩ። እዚ ኮኔ ኣብቲ ቦታ ኣብ ወሽጢ 100 ዓመት እቲ ዝገበዩ ምዃኑ እዩ። እዚ ናጻመዘ፡ ሰባቲ ከምእኡ ብምሳሌ ኣብ ባህሪ-ባህር ጃጋጪነት ኣኣሪነቲ ተከሰቲ ኣርቲፊሪ (ማይ ክፋሊ) ዝበርሑ ክኣሉታት ብ15 ግዓዝ 2011 ናብታ እስተ-ጉመራ ዝተኸሰተ ሰራፊ እቲ ዓዲ ምሳራክ ኮሞዘይዱ ተገደሉ። ሰራፊ ካብ ሓወሲ ከተማ ዋደ 37 ከሊ ማዕር ጸሃገን ዘቲ ብዘሕ ህዘበ ዝሰራላ ዓዲ እዩ። እዮም ክኣሉታት ነቲ ኮሞ ምንቅጥ መሬት፡ ምህም መሬት፡ ምእርታት ወይ ምዘገል መሬት... ዝኣመሰሉ ኣብ መሬት ዝሰራ ሰንብራት ተግዘዎም ምስ እርቲውን ብዘገ ሓደልን ባርዶን ናይቲ ብዘሰ ለይቲ ዝኸዎ ዝሰራ ምርሃራም መሬት ተዘራረዞም። ካብዚ ብምሳሌ ኮኔ ኣብቲ ኮፒ እስተ-ጉመራ ኪጋጥም ዝኸኣል ክታት ምህወ፡ እታ ጉጅላ ክኣሉታት ኣብ ምርድጻ ሰራቲ። እርቲውን ዘደሊ ሞንቃቕ ክዘሎ ተሓብሩምም። ኮሞቲ ዝተመርኮረ ደማ

ኣብ ሰነ 2011፡ ኣብቲ ብዘሕ ህዘበ ዝሰራላ ኮፒ ማዕል ደግልዩ እስተ-ጉመራ ናብር ነቲ።

እስተ-ጉመራ ቅድሚ ምንታጉ፡ ብዘሕ ሃዚ ምልክታት ይህቦ እዩ። ንኣብነት፡ ዝኸዎ ደምጺ እናተለ ይመጽኡ ምቅጥቃጥ መሬት ብዘጸራ እናበዘከ ይመጽኡ ገለ ሰባት ቅድሚ ምንታጉ ብርቲብ ምቅጥቃጥ መሬት ይህሉ። እዚ ተገዘቲብ ኮኔ ኣቐዳምኩ መሰረታዊት ብምህብ ጉድኣት ክተገድል ትኽእል። በዚ መሳሪት፡ ናይ ሰራፊ እስተ-ጉመራ ኣቐዳምና ሰላከርብርብና፡ ግበርቲን ኣመሓደርቲን ዘደሊ ሞንቃታት ተሞሃሉ እዩ። ኣብቲ ኣብ ሰራፊ ዝበጸገሰሎ ሃዚን ድሕራን ሓበርና ኣና።

እቲ ክት እስተ-ጉመራ ድሕሪ 5 ሽዓት ድሕሪቲ ብርቲብ ምቅጥቃጥ መሬት ዝጀመረሉ እዩ ነይሩ። ገለ ሰባት ድሕሪቲ ብርቲብ ምቅጥቃጥ መሬት፡ ኣሁት 3 ሺሕ ዝኸኡ እርቲ ሰራፊ በቲ ዝተሞህም ሓበሬታ መሳሪት ናብ ውሕሰ ቦታ ክገዛኑ ክኣሉም እዮም። ካብቲ ሓዲጋ ደማ ድሕናም፡ ሓዲጋ ናይቲ እስተ-ጉመራ ብምትሕጠር ህዘዘኑ ኣመሓደርቲን ኣብቲ ኮፒ ዝሰራ ኣሳት ሓዲላት ምክልኻል ኣርቲፊሪ ብዘበርብርብ ጸሓ ካብ እርቲ ብዘለ ምክንያታት ሽወዓት ሰባት ሞሪዮም በቲ ሓዲጋ ሞይዮም። ብኣገጽ፡ ኣብ 1861፡ ኣብ ዳቢ - 25 ከሊ ማዕር ካብ ናብር ዝርከቡ ኣብ ዚጋጥሙ እስተ-ጉመራ ግዩ፡ ሓዲጋ ናይ ምክልኻል ሰባት ሰላከርብርብ ኣብ ክልተ ዓድታት ዝሰራ ዝሰራ ከላም ልሊ100 ሰባት ኮሞዘዮን ብዘሕ ንሰራቲ ኮሞዘዮን ይጻለዩ።

በቲ ናይ ሓዲጋ ኣተኣልዮ ቋንቋ እንተርእያ፡ እቲ ቅድሚ ሓዲጋን ኣብ እዋን ሓዲጋን ዝገበር ስራሕት ብመኪዱ ነቲ ዝሰራ ተኽእሎታት ኣብ ግመት ብምሓው፡ ብዘሕ ኮሞዘተኸደ ይኣልዩ። ኣብዚ ክርኸዎ ዘይበሉ ምንቅጥቃጥ ዘገ ደብዊ ቀደሕ ባሕሪ ነቲ ናብ 13 ሰነ 2011 ኣብ ዘወግኡ ለይቲ ዝጀመረ ክት፡ ሰላኡ ምክልኻል መድሃኒትን ግደን ካልኣ ንተመዘገቡ ዝኸወን ቀሪባን ዝደፍ ሞይን ጸሓቲ ካብ ጸሐብ ኮሞዘሰደ ክጸሐብ ክኣልና። እዚ፡ ብዘሕ ሃዚ ኣብተን እኹል መላላጥታት ዘለወን ሃራት እውን ከይተረፈ ዘይግበር እዩ። ድሕሩውን ካብ ከለን ዘህታት ኣርቲፊሪ ንተመዘገቡ ዝኸወን ሓገዝ ኮሞዘተገበረ ይጻለዩ። እዚ ዓቢ ናጻመ እዩ። ቅድሚ ሓዲጋን ብዘሰ ሓዲጋን ዝተገበረ ገሞታት ደማ ሰወት ነዩ ኣልና ክንደምደም ንኽእል። ኣብቲ ባሕሪ መድረኽ ግዩ ንተመዘገቡ ናብ እርቲ ህይወቱም ምምላሳ ብዘሕኳ እንተተገበረ ብዘለ ምክንያት ግዩ ኮሞቲ ዝተደልዮ ኮሞዘደላ ይጻለዩ። ሰላን ሓዲጋ ግን ሰላከርብርብ ኮሎ ሃዚ እሳሳኦ መድረኽት ኣተኣልዮ ሓዲጋት ተጻለና ክጸኣ ግበኣ እዩ።

- ተኽእሎ ምቅጥቃጥ መሬትን ካልኣ ዓይነት ሓዲጋትን ኣብ ምት ብምሓው፡ ኣብ ሃርና ብዘገ ዝተገበረ መጽናዕትን ምርሃርን ዝምልከት እንታይ ትሰጥ?

= ክኣሉታት ናይዚ ዓውዲ ምስ ትሰራት መምላኪ ብዘርከብ ከይኻና ኣና እርከኦ

ኣጲባ ጉጅላ ክኣሉታትን ህዝብን ኣብ ጉድገድ ኮባቢ ሸዕብ - 2015

ዘለና፡ ብዘላይ ደማ ምስ ሚኒስቴር ህጽዳ ምስ ክፍሊ ማዕደን ናይ ሚኒስቴር ጸገትን ማዕደንን ምስ ሚኒስቴር ሰባት ሰባቲ ድሕነትን ኮሞኡውን ምስ ዝምልከትን ዘህታት እርከኦ ኣና። እዚ መምላኪ ብዘከበ ሰላከርብርብ ኣብ 2015፡ ኣብቲ ሓዲጋት ዝደቀ ደብዊን ሰላከርብርብን ቀደሕ ባሕሪ ብተልዩት ሚኒስቴር ሰባት ሰባቲ ድሕነትን ብኣፍልጦ ሚኒስቴር ዘዊ ምንቅጥቃጥ ብተሳተፍት ክልኦን ዘህታትና ናላይ መጽናዕቲ ክገበር ተወሲኑ። ኣብቲ መጽናዕቲን ምርሃርን ብመን ሕረሻዊን ክሊማዊን ሓዲጋትን ዶ/ር ወልደሰላሴ ዑቅበዘ፡ ብመን ናይ ባህር ሓዲጋትን ዶ/ር ዘርዶ ዓብይኤም ብመን ሓዲጋትን ምቅጥቃጥ መሬትን እስተ-ጉመራን ፕሮፌሰር ገብረብርሃን ዑቅበዘ (ባሕሪ)፡ ኮሞኡውን ወጽኢት ናይቲ መጽናዕቲ ህዘበ ንክርድኡ ንቅሓት ህዘበ ሰርኹ ባሕሪ ዝተገለጸ ማል ንክርከብ ተሃላ፡ ሰላከርብርብ ዝልዮ በጻ ሞያ ክህሉ ሰላከርብርብ ብመን ማዕረቂ ሰላከርብርብ ዶ/ር ወልደሰላሴ ተወልደ ዝርከብም ክኣሉታት ዝተቐረጹ ሓንቲ ጉጅላ ቁይም፡ መጽናዕት ኣብ ሰላከር ሓዲጋት ዘተኮረ ነዩ። ቀዳማይ ሓዲጋት ምቅጥቃጥ መሬትን እስተ-ጉመራን ካልኣይ ሕረሻዊን ክሊማዊን ሓዲጋትን፡ ባሕሪ ናይ ባሕሪ ሓዲጋት ከዳኡ ሰላከር ንመምላኪ እርከኦ ክቐርብ ክቐርብ ተሃላ እዩ። እታ ናይ መጽናዕትን ምርሃርን ጉጅላ ምስ ዘገ ንኣሳን ዘህታት እርቲን ዓባይቲ ዓድን እናተራገሰን እናተመደበን ንክልተ ዓመት መጽናዕትን ምርሃርን ኣሳይዱ፡ ተሳተፍት ህዘበ ዘለዎ ኣገዛዝ ምውጋድ ሓዲጋ ክገበር ዝገልጸበ እርከኦ ዝተዘ መጽናዕቲ እውን ኣሳላሉ። ገበረኸቡ ወጽኢት መጽናዕቲ ኮኔ ቅድሚ ብመልክዕ ሕትመት ምርክብኡ ኣብ ኣሳሚሩ ናይ ከለን ዘህታት ኣምሓደርትን ክኣሉታትን ካልኣት ዝምልከቶም ኣሳት መምላኪን ክኣሉታትን ዝተርከቡን ርእይታትን ሓሳብን ዘፍሰሱን ዓውደመጽናዕቲ ተካይዱ። እቲ መጽናዕቲ በዚ ሃብኩም ደማ ምሚኒስቴር ሰባት ሰባቲ ድሕነትን ግዛታት ደብዊ ቀደሕ ባሕርን ሰላከርብርብን ቀደሕ ባሕርን ቀሪብ። ኣብ ርእሲዚ እቲ ዝተረኸበ ወጽኢት መጽናዕትን ምርሃርን ብዘገ ሓዲጋትን፡ ንመምላኪን ኣብ መጽኢ ንመጽናዕቲ ባይታ ምኖጥርን ተሃላ፡ ኣብ 'መጽኢ መጽናዕት ኣርቲፊ' (Journal of Eritrean Studies) ብዘሰራ ሕታም ኮሞዘወጸኡ ዝርከብ ኣላና።

- ኣብ መወዳኤታ ተመላልፎ መልእኽቲ እንተተሰባ?

= ጉድኣት ምንቅጥቃጥ እቲ ዝበለጸ ማል እቲ ኣቐድም ኣብላ ዝተቐየሰ እዩ። ንሕሉ ብዘሰኣ ክጸርሓ ይገባ። እዚ ምስ ዘይገዛር ጉድኣት ከውሕድ ኣይኖኽልን ኣና። ደውሓድ ይበዘኑ ድሕሪ ዓቢ ሓዲጋ ጉድኣት ይጋጥም እዩ። ድሕሪ ጉድኣት ቁሳ ኣሳዊን ናብ እርቲ ምምላሳ ዝገበር ጸሓ ኣብ ደረጃ ምህላ ዝምርከብ እዩ። ልዑል ደረጃ ምህላ ዘለዎ ህብረተሰብ ቀልጠፋ ቁሳ ይሕወዩ ናብ እርቲ ይምላሉ ድኽነት ዘጥቦ ሕብረተሰብ ግን ቁሳ ቀልጠፋ ከሕዊ ኣይኖኽልን እዩ። ሰላ፡ ኣብ ድኽነት ምውሓድ፡ ምህላ ደማ ምሕደል ዝገበር ጸሓ እውን ካብ ሓዲጋ ዝኸከሉ ጉድኣት ቀልጠፍን ኣብ ምውጻኡ ሓገዝ እዩ።

ብዘወሽኩ፡ ቅድሚ ሕጂ ዝሰራ ምቅጥቃጥ መሬት፡ ዘውረዶ ጉድኣት ብተዛምዶ ውሕድ እዩ ክወል ይኣል። ምክንያቱ ደረጃ ምህላ ትሕት ሰላከርብርብ፡ ድሕሪ

Journal of Eritrean Studies

Volume VIII Number 2 December 2018

Assessment of Hazards and Community-based Mitigation Measures for the Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Special Issue Guest Editors

Ghebrebrhan Ogubazghi and Zemenfes Tsighe

Introduction to the Special Issue

ARTICLES

Zemenfes Tsighe

Hazard: Conceptual Frameworks and Mitigation Approaches in the Context of Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Woldemariam Ogubazghi, Zekeria Abdulkerim

Woldetsenase Tesfale, and Ghebrebrhan Ogubazghi

Agro-ecological and Livelihoods Profiles of the Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Woldemariam Ogubazghi

Agro-climatic and Environmental Hazards and Mitigation Measures for the Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Zekeria Abdulkerim

Coastal and Marine Disasters in the Eritrean Coast of the Red Sea and their Mitigation Measures

Ghebrebrhan Ogubazghi and Andemichael Solomon

Geohazards and Mitigation Measures for the Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Woldetsenase Tesfale

Community-based Disaster Risk Reduction Measures in the Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Metake Tesfale

Disaster Risk Management and Economic Development Options for the Northern and Southern Red Sea Zone Administrations of Eritrea

Research Journal of the College of Arts and Social Sciences ISSN: 2308-0752

ሰላከር ምንቅጥቃጥ መሬትን እስተ-ጉመራን ኣብ ኣርቲፊ

ሕጂ ዝኸከሉ ግዩ ኣደላይ ሞንቃቕን ምድላዊትን እንተዘይተገደሉ ክሞ ኣብ መጽኢ ዝርከቡ ገዘብቲን ህጽታትን ደንድላትን ግደባትን ዝተፈለፉ ናይ ሰላከር ትሕትን ፋብራታትን ኣብ ምት ብምሓው፡ ጉድኣት ኣበዩ ዝበዘከ እዩ ዝኸወን። ሰላ፡ ጉድኣት ምንቅጥቃጥ ብዘጸለ መጽናዕቲን ምክንያታልን ክገበር ግድነት ይኸውን። እኹል መሳሪታትን ንሕሉ ተጠቐም ምርሃርን ክኣሉታት ምርሃርን ክኣሉታት ምርሃርን ብዘሰ ምቁራጽ ክጸርሓ ዝገበር ገደብ ጉዳይ እዩ።

ሓዲጋ ምቅጥቃጥ መሬት፡ ብተኮር ምስ ክኣሉታትን ጎራዓብቲ ሃራትን ተሓጊቢ ዝሰራ እዩ። ምንታይ ሓዲጋ ብኣልፈ ደማ ኮሞ ምቅጥቃጥ መሬት ዘኣመሰሰ ባርዶዊ ሓዲጋ ናይ ፖለቲካ ዶባት ዝፈለ ኣይኣሳን። ኣብዚ እውን ጸረና ከሕይል ይገባ።

